

Regeringen sviker friskolorna

Med friskolorna blev det fria skolvalet en realitet för hundratusentals elever och föräldrar. I allt fler kommuner finns möjlighet att välja skolor med varierande utbud av program och pedagogiska idéer. Många lärare upplever att de får möjlighet att utveckla sina färdigheter på ett nytt sätt och i nya spännande miljöer. För de kommunala skolorna har friskolorna blivit en utmaning, en ny skolform att konkurrera med. Friskoletanken har därför inneburit ett lyft även för de kommunala skolorna.

Sedan årsskiftet hotas nu landets fristående gymnasieskolor av ett nytt bidragssystem. Systemet infördes med kort varsel och utan någon analys av konsekvenserna. Det är visserligen inte någon nyhet att skolreformer sköljer ner uppifrån över skolledare och lärare, men det är knappast någon ursäkt.

Tidigare fick friskolorna ett visst belopp per elev, som var uträknat för varje gymnasieprogram oavsett var eleven bodde, den så kallade riksprislistan. Med det nya systemet ska skolorna i första hand få samma ersättning som en elev i kommunens egen gymnasieskola kostar. För den oinvidige låter det rättvist, enkelt och förnuftigt: Eleven tar sin hemkommuns pengar med sig. Men verkligheten har redan satt käppar i hjulet. Det nya ersättningssystemet är inte bara administrativt krångligt och tidskrävande, det gör det också helt omöjligt för skolorna att i förväg kunna planera sin ekonomi. Det beror på att det är stora skillnader mellan vad landets kommuner uppger att ett givet gymnasieprogram kostar och som således ska utgöra ersättning till friskolan. En elev som till exempel går ett program kan få med sig från ca 70 000 kronor upp till 115 000 kronor beroende på vilken kommun eleven råkar komma från. Även de andra gymnasieprogrammen uppvisar stora skillnader i ersättning mellan kommunerna. Eftersom friskolan inte förrän efter skolstart vet exakt vilka kommuner eleverna kommer ifrån, blir det omöjligt att budgetera några intäkter.

Situationen förvärras av att skolorna får besked om vilka ersättningar de är berättigade till mycket sent från många kommuner, som i vissa fall ser de fria skolorna som konkurrenter. Samtidigt har friskolorna dragit på sig kostnader för lärare och lokaler utifrån tidigare gällande förutsättningar. Om nu ersättningen minskar har de inte som kommunala skolor möjlighet att gå tillbaka till förvaltningen för att be om pengar.

Alla bidragssystem kan må väl av översyn. Detta bör dock ske i samråd med berörda och med övergångsregler. Den snabbutredning Skolverket skulle göra lyser fortfarande med sin frånvaro. Skolverket är förhandlingsförlamat och utbildningsminister Östros verkar inte ta frågan på allvar. Jag trodde att den splittring, som regeringspartiet

tidigare visade i frågan om friskolor, nu var övervunnen och att den positiva inställning som landets statsminister visat skulle gälla.

Under våren och sommaren har vi fått många bevis på att systemet inte fungerar. Många kommuner har ännu inte slutligt fastställt de bidragsbelopp som skall gälla för 2003. Andra kräver tillbaka medel. Vissa kommuner använder även bidragen som medel för att konkurrera ut de fristående gymnasierna.

På Friskolornas riksförbund anser vi att de fristående gymnasiernas situation inte tagits på allvar av Skolverket och Regeringen. De utredningar som startats blir inte klara och tiden räcker nu inte till för att genomföra en nödvändig förändring av systemet inför 2004.

Många uppskattade fristående gymnasier med utbildningar efterfrågade av såväl elever, föräldrar, näringsliv och andra, kämpar för att överleva. Samtidigt gör Skolverket ingenting för att utnyttja de möjligheter verket har för att snabba på en regelförändring.

Att driva en skola är ett långsiktigt åtagande, som kräver klara spelregler. Regeringen och ytterst utbildningsminister Thomas Östros måste nu bekänna färg. Bra, välfungerande och populära skolor ska inte behöva lägga ner verksamheten beroende på brist på politiskt mod – eller kompetens.

Tomas Johansson
Ordförande i Friskolornas Riksförbund